

Насонова Н. А.,

старший викладач Вінницького національного технічного університету

ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ТРАДИЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Стаття присвячена аналізу переваг та недоліків засобів дистанційного навчання та проблем їх використання у традиційній системі освіти.

The article is devoted to the advantages of e-learning means of study and problems of their use in the traditional educational system.

Сучасний етап розвитку цивілізації пов'язано з появою телекомунікаційних та інформаційних технологій, його називають віком інформаційного суспільства .

В інформаційну еру інформація та знання стають найважливішим фактором , вони набувають нового змісту, зростає їх обсяг, а це впливає на якість освіти та вимагає змін у самої системі освіти. Процес реформування освіти в Україні супроводжується змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, але суспільство потребує не просто змін, а істотно якісного нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам.

Тенденції розвитку сучасного суспільства вимагають більш широкого використання інформаційних технологій у сфері освіти.

Дистанційне навчання стало прикладом всеосяжного використання телекомунікаційних та інформаційних технологій та швидкого їх розвитку, але аналіз практики та організації дистанційного навчання, створення дистанційних курсів, програмних продуктів показав, що, незважаючи на загальне розуміння та повну підтримку основних векторів розвитку дистанційного навчання, всієї системи освіти і всього суспільства в цілому, навіть при підвищенні якості змін, дуже часто не досягаються якісні результати.

Актуальність використання інформаційно-комунікаційних технологій системи освіти не викликає питань, підтвердженням цьому є широке впроваджен-

ня засобів дистанційного навчання в традиційну систему освіти. Комп'ютеризація навчального процесу розглядається як один з актуальних факторів організації навчання різним предметам, але разом з інформаційно-комунікаційними технологіями в традиційну систему освіти перейшли і проблеми дистанційного навчання, насамперед це стосується розуміння суті і можливостей дистанційного навчання, а також психолого-педагогічних, дидактичних, методичних аспектів дистанційного навчання.

Мета цієї статті розглянути особливості та можливості дистанційного навчання і проаналізувати переваги засобів дистанційного навчання та проблеми їх використання у традиційній системі освіти .

Щоб говорити про недоліки та переваги дистанційного навчання у традиційній системі освіти спочатку треба визначитися з самим поняттям «дистанційне навчання», з його можливостями та специфікою матеріалів, які використовуються в дистанційному навчанні, місцем Інтернету в навчальному процесі, і тільки після цього можна говорити про ефективне використання засобів дистанційного навчання у традиційній системі освіти.

Дистанційне навчання – це нова форма навчання, яка відрізняється від традиційного очного або заочного навчання, ця форма передбачає інші засоби, методи і організаційні форми навчання, інші форми взаємодії викладача та студентів, та взаємодії студентів між собою.

Під дистанційним навчанням зазвичай розуміють навчання на відстані, коли викладач і ті, що навчаються, розділені простором . Але найчастіше під дистанційним навчанням розуміють «змішану» чи «комбіновану» форму навчання, коли традиційне навчання використовує можливості дистанційного навчання, дистанційне навчання виступає як ефективне доповнення традиційним формам навчання, яке відбувається методами і засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [1-1.4.]

Поняття «дистанційне навчання» необхідно відрізнити від поняття «дистанційна освіта», оскільки дистанційна освіта передбачає отримання спеціального сертифікату про закінчення закладу. У новому «Положенні про дистанційне навчання» закріплено термін «дистанційне навчання» у вузькому значенні в порівнянні з його аналогом який широко використовується в суспільстві. Положення трактує завдання дистанційного навчання як забезпечення громадянам можливості реалізації права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації відповідно до державних стандартів освіти [1-1.4,1.5]. Дистанційна форма навчання це форма організації навчального процесу у закладах освіти, яка передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень.[1-1.6].

Одна з проблем поширення дистанційного навчання як здобуття освіти та кваліфікації пов'язана з необхідністю ліцензування навчальних закладів. Така форма дистанційної освіти не набула широкого поширення в Україні у зв'язку зі складністю отримання ліцензій, що вимагає виконання певних вимог навчальними закладами.

Інший зміст вкладають у поняття «дистанційного навчання» навчальні заклади. Майже в кожному вищому навчальному закладі є Центр дистанційного навчання, який визначає політику цього Центру, платформи, на яких створюються дистанційні курси викладачами навчального закладу, умови роботи тощо. Кожен навчальний заклад має своє власне веб-середовище дистанційного навчання, тобто системно організовану сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням [1-1.6].

На цьому рівні особливо гостро стоїть проблема мотивування викладачів, фінансування навчального закладу, підвищення інформаційної культури самих викладачів, відповідної оплати їх роботи, так як створення якісних матеріалів для дистанційного навчання вимагає великих витрат часу.

Як показує практика, багато викладачів фокусують увагу на телекомунікаційних технологіях, недооцінюючи можливостей дистанційного навчання як нових форм навчання, нових форм організації навчального процесу, спілкування, індивідуалізації та диференціації навчання. Причини даної проблеми найчастіше являються відсутність практики використання нових форм навчання, відсутність відповідного рівня інформаційної культури, брак часу, оскільки на сучасному етапі зростають вимоги до викладачів та відповідно зростають витрати часу на виконання різних інших видів робіт, а створення якісних дистанційних курсів і програмних продуктів для дистанційного навчання – це дуже трудомісткий процес, і нарешті, це проблема відповідної оплати праці викладача.

Необхідно підкреслити роль держави у вирішенні цих проблем не як контролюючого органу, а як помічника у вирішенні цих проблем.

Очевидним є факт, що не повинен кожен навчальний заклад, кожен окремий викладач витрачати час на пошук потрібної інформації, матеріалів серед безлічі в основному платних, ліцензійних, комерційних сайтів і програм. Необхідна дієва централізована допомога викладачам та навчальним закладам на рівні міністерства по створенню web-середовища. Крім того, враховуючи тенденції створення єдиних баз даних просто необхідно визначити якісні безкоштовні для викладачів та навчальних закладів платформи, програми для створення програмних продуктів.

Найбільшого розповсюдження поняття «дистанційне навчання» отримало у найширшому значенні. Мається на увазі використання для навчання комп'ютера, Інтернету та усіх матеріалів в електронній формі (електронні підручники, посібники, програми, аудіо-, відеоматеріали), тобто це комп'ютерні технології з використанням можливостей Інтернету для пошуку інформації, використання різних програм і різних видів комунікації (спілкування в чатах, листування, тощо), а також для тестування.

Комп'ютери постійно удосконалюються. Хоча сучасні засоби комп'ютерного навчання не позбавлені недоліків, використання комп'ютерних технологій стало невід'ємною частиною навчального процесу.

Таким чином, можна констатувати, що частіше під дистанційним навчанням розуміють «змішану» форму навчання, коли традиційне навчання використовує можливості дистанційного навчання, яке відбувається методами і засобами інформаційно-комунікаційних технологій для того, щоб:

- інтенсифікувати процес навчання;
- активізувати роботу студентів;
- урізноманітнити процес навчання;
- організувати ефективну позааудиторну самостійну роботу студентів;
- розвивати творчий потенціал студентів;
- індивідуалізувати та диференціювати процес навчання;
- підвищити результати навчання;
- підвищити якість навчальної діяльності;
- і, як результат, забезпечити новий вищий рівень освіти.

Ефективність дистанційного навчання залежить від викладачів, які ведуть роботу зі студентами в Інтернеті, викладач має бути і практиком і теоретиком, який може критично проаналізувати свою діяльність, удосконалювати її.

Хоча роль викладача змінюється, він стає помічником студента, але його роль у дистанційному навчанні навпаки зростає, і хоча студент отримує можливість самому обирати траєкторію свого розвитку, саме викладач дає студенту інструментарій пізнання і перший поштовх до розвитку його пізнавальної діяльності та самопізнання.

Що стосується використання комп'ютерів у навчальному процесі, Рогова Г. В., Рабинович Ф. М., Сахарова Т. Е. виокремлюють найважливіші два моменти в дистанційному навчанні. Перший – з успішності по окремих предметах, тобто забезпечення орієнтованого на результат підходу. Другий – розвиток загальних когнітивних здатностей: вирішувати поставлені завдання, самостійно мислити, володіти комунікативними навичками (збір, аналіз, синтез інформації), тобто процеси, що лежать в основі формування тієї або іншої навички [2 с. 140]. Комп'ютери дають можливість розвивати загальні когнітивні навички. Викладач має величезні можливості допомогти студенту розвивати їх саме за

допомогою комп'ютера на основі теоретичних досліджень у галузі психології, педагогіки, дидактики, методики викладання, комп'ютерних та інших наук. Комп'ютери – це самий потужний засіб, що коли-небудь одержував педагог.

Індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини в дистанційному навчанні відбувається у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1.-1.2].

Як засіб організації та самоорганізації пізнавальної діяльності студентів для моделювання розумової діяльності ключовими є структурування та систематизація матеріалу, гіпертекст, принципи комп'ютерної графіки, web-дизайну, психолого-педагогічні принципи тощо.

Успіх дистанційного навчання залежить значною мірою від можливостей, що надаються оболонками для створення електронних курсів і від використовуваних технологій. Оболонка для створення дистанційних курсів, платформа для створення контенту повинна надавати хоча б мінімальний набір інструментів для викладача і для студентів, що забезпечувало б успішне виконання всіх етапів навчання: створення, розміщення і управління контентом, організації, планування занять, контролю і оцінки знань студентів. Дуже часто саме фактор доступності оболонки є вирішальним при виборі тієї або іншої оболонки, тобто, чи вона є комерційною або поширюється вільно. В Україні використовуються різні платформи для створення дистанційних курсів, досить широко використовується вільно поширювана система Moodle, але вона має свої недоліки, а для централізованого використання треба пропонувати найкращі варіанти.

Можна визначити такі програмні засоби, які поширені в закладах освіти: електронні навчальні підручники та посібники, енциклопедії, довідники, засоби мультимедіа, тренажери, програми для перевірки знань, прикладні програми загального призначення, допоміжні програмні засоби для забезпечення обробки результатів досліджень.

Усі ресурси, які використовуються в дистанційному навчанні необхідно розглядати з трьох точок зору:

- їх інформативності як інформаційного ресурсу, доцільності його використання та досягнення мети навчання;
- з точки зору його місця в організації навчального процесу, діяльності студента і викладача (семінари, чати, консультації, форуми, організація самостійної та індивідуальної діяльності студентів, форм контролю тощо);
- як засіб організації та самоорганізації пізнавальної діяльності студентів (тут комп'ютер має безліч можливостей для моделювання розумової діяльності – гіпертекст, колір, шрифти, анімацію, тощо).

Інтернет-технології відкривають доступ до таких інформаційних ресурсів як: довідкові каталоги, енциклопедії, словники, статті, підручники, документи, газети, веб-сайти, відео- та аудіо-ресурси, графічні схеми, анімація, різні мультимедійні програми, новини, блоги, соціальні мережі, пошукові системи, різні програмні продукти, тощо

Найбільш популярним ресурсом є енциклопедія Wikipedia, вона охоплює усі галузі знання.

Дуже популярні електронні перекладачі з різних мов, особливо перекладач Google (<https://translate.google.ru>).

Дуже популярним є соціальний сервіс розповсюдження відеозмісту YouTube (<http://youtube.com>) , соціальні мережі.

В Інтернеті можна знайти синтезатори мови, коли можна почути, як звучить будь-яка фраза іноземною мовою в результаті перетворення друкованого знака в звук. Найбільш популярним є перекладач Google, який має цю функцію озвучування.

Надзвичайні потенційні можливості закладені у інтерактивні форми дистанційного навчання. Інтернет надає можливості відвідувати віртуальні лекції, проводити відеоконференції, листуватися з представниками інших країн, брати участь у конкурсах, вікторинах, олімпіадах, що проводяться по мережі Інтернет, у форумах, чатах тощо. Дуже ефективною є спільна робота над проектами однієї або декількох країн.

Висновки.

Можна зробити висновок, що через використання засобів дистанційного навчання, Інтернету, сучасні інформаційні технології у процесі навчання разом з традиційними засобами навчання можуть активізувати роботу студентів, інтенсифікувати процес навчання підвищити результати навчання та якість навчальної діяльності і, як результат, забезпечити новий вищий рівень освіти в Україні.

Список використаної літератури

1. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25 квітня 2013 року. – Режим доступу : <http://govuadocs.com.ua/docs/189/index-75300.htm>.
2. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Рогова Г. В., Рабинович Ф. М., Сахарова Т. Е. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
3. Основи нових інформаційних технологій навчання / [за ред. Ю. І. Машбиця]. – К. : ІЗМН, 1997. – 264 с.